

Asomar a orelha

Diciá Fernández del Riego que as páxinas de 'La Noche' eran a maneira que había de “asomar a orelha”. Por certo –conta Franco Grande en ‘Os anos escuros’– que un día no Café Español, botoulle ós máis novos unha rosmadela porque escribían de cousas culturais que moitas veces, en aparencia, ningunha relación gardaban con Galicia. El quería que se asomase a orelha, que se notase o que había detrás: Galicia, unha empresa, na que sempre andou envolto sen constrinxirse ó silencio. Porque, máis que sobranceiro das letras galegas, a Del Riego (Vilanova de Lourenzá, 1913) gústalle que o presenten como “obreiro da cultura”. Un obreiro da reconstrucción da memoria colectiva galega tanto dende a perspectiva do xornalista, do crítico, do lector ou do divulgador que segue considerando, como claves fundamentais da súa existencia, a cultura e a lingua galegas.

1949: mostra de recuperación

t

odo o pouco que se andaba a facer naqueles días supuña un esforzo para recuperar a lingua, pero máis alá da creación poética. Tentábase, non embargantes, de lle dar unha maior amplitude á preocupación polos problemas autóctonos. Neste particular cómpre facer referencia á aparición do ‘Suplemento dos sábados’ do xornal *La Noche*. Xurdiu o 15 de outubro do 1949. Do mesmo xeito que nos programas da BBC, vencelláronse á nova publicación as vontades perdidas. Xuntáronse moitas mans no mesmo traballo. Puxéronse a vencer as fatigas, os desánimos, as indiferencias...

No devandito xornal sacaban colaboracións en galego algúns escritores, entre eles, como máis significativos, o “Parladiroiro” de Otero Pedrayo. O director de *La Noche*, o navarro José Gofii, foi quen propiciou a idea do suplemento, dedicado á vida cultural e económica de Galicia. Solicitou de Xaime Illa Couto e de min a responsabilidade de dirixilo. Os temas das súas páxinas debían referirse á literatura e á arte, á industria e ó comercio, privativos do país. O propósito cifrábase en amosar a vida espiritual e material de Galicia, interpretada polas mellores plumas galegas daquel momento.

Necesitábase na nosa terra, en horas tan comprometidas, pór en vixencia un documento vivo que acusase a presenza, a inquietude, do ser galego. Esa necesidade era a que os promotores querían facer notar, ensaiando o propio tempo o seu posible remedio. Dese-xaban, en consecuencia, abanear a fronda do sentir do pobo, dos seus homes, das súas actividades.

Pretendíase pór ó descubierto as esencia do país, das súas cualidades, ostensibles ou recónditas. O obxectivo viña a ser, coas obrigadas limitacións que a situación impuña, o de nos descubrir a nós mesmos. O de descubrir Galicia para restablecer unha imaxe máis auténtica, cabal, da nosa radical significación. Estas motivacións, convidando á colaboración de todos, apoiándose nun equipo inspirador de galegos conscientes.

Nas diversas seccións que o Suplemento mantivo, fixéronse glosas e lembranzas de figuras universais, traducíronse poemas foráneos, realizáronse análises económico-sociais, fíxose certa crítica literaria e efectuáronse enquisas entre cualificados artistas. Foron moitos os nomes que asinaron textos de literatura e de socioeconomía. Tamén diversos, os que colaboraron como artistas gráficos.

Xuntabámonos de cotío nunha tertulia da taberna do Hotel Alameda de Vigo, os redactores, algúns dos colaboradores e simpatizantes da publicación. Cambiábase ideas sobre temas para tratar nas súas páxinas. Falabamos do eco que estaba a ter, e dos posibles xeitos de focar os comentarios para que o empeño non se afe- drase. Iase o número de lectores. Iase incorporando á nómina inicial novas firmas. Chegou a se sumar o Suplemento a maioría dos escritores cualificados do país, con entusiasmo e fe.

Pero non só se andaba a conxuntar a laboría, máis ou menos pe- riodística, das figuras da etapa prebélica, senón a de xentes que encantaban a súa actividade no mundo das letras. Mesmo come- zou a se espertar a preocupación pola cultura pola lingua galega nalgunhas significativas personalidades que ata entón se manteve- ran alleas a esa preocupación. Foi o caso, por exemplo, do gran po- eta Luís Pimentel. Anunciaba este que se propuña escribir no noso idioma un libro de poemas de temario infantil e, asemade, darse a traballar nunha obra de teatro na mesma lingua. De igual xeito, o agudo ensaísta Celestino Fernández de la Vega principiou a cola- borar no Suplemento coas primicias da traducción dunha escolma de vellas poesías célticas que viña de editar o filólogo Julius Pokor- ny. Prometía, ademais, ofrecer unha versión ó galego de Rainer Maria Rilke. E aínda, facer un estudio estético de Rosalía de Cas- tro, analizando, valorando, a súa obra de acordo coa sensibilidade de entón.

Pola súa parte, Ramón Piñeiro, que se inauguraba como escritor no propio Suplemento de *La Noche*, ideaba redactar un ensaio lon- go tentando definir a realidade peculiar de Galicia dentro do mapa espiritual da Europa contemporánea. Por eses días, na cidade lu- guesa onde residían Pimentel, Fernández de la Vega e Piñeiro, xur- día tamén unha cousa simpática: a aparición da breve revista *Xis- tral*, que traducía a iniciativa e o esforzo espontáneo dun grupo de rapaces. A situación que se estaba a vivir prometía unha posibili- dade de ir rachando as nubes negras que escurecían o ambiente. Non embargantes, a publicación sabatina comezou a sufrir atrancos. Os impedimentos eran cada vez maiores, ata que os resortes da política oficial impuxeron a súa desaparición definitiva”.

fERNÁNDEZ DEL RIEGO

Así relata Fernández del Riego (Vilanova de Lourenzá, 1913) en *A Xeración Gala- xia* (1996) aquel traballo na dirección –dende o 15 de outubro do 1949 ata que en- trou a censura o 28 de xaneiro do 1950– do suplemento literario de *La Noche*, onde un nutrido grupo da xeración do 36, en galego e castelán –con pseudónimo al- gúns deles– colaboraron: anticipase en boa medida parte da nómina de autores da futura editorial Galaxia (1950). E o ano 1949 cando aparece a colección de po- esía *Xistral* en Lugo con Anxel Johán e Manuel María; cando aranca a editorial Bi- bliófilos Gallegos cun libro de Caballinas; cando xorde a colección de poesía ‘Be- nito Soto’ de Pontevedra da man de Celso Emilio Ferreiro. É o ano 1949 que –como precisa Méndez Fentín en *De Pondal a Novoneyra– é o ano “en que se xera a recu- peración cultural de Galicia e se fecha a paréntese aberta en 1936”*. A *Di* recolle neste número, sumándose á homenaxe que mañá se lle tributará en Vigo a Fer- nández del Riego, todos os artigos que o ex presidente da RAG, avogado e escri- tor, asinou co pseudónimo Salvador Lorenzana no xornal compostelán entre o 1 de outubro do 1949 e o 30 de marzo do 1950 mentres dirixía con Illa Couto o suplemen- to literario. Na foto: Otero Pedrayo, Xesús Ferro Couselo, Fernández del Riego, un profesor portugués e Xosé María Álvarez Blázquez nun congreso en O Porto.